

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT
DHE SPORTIT
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

**PROGRAMI I ZHVILLIMIT PROFESIONAL
PËR EFEKT MARRJEN E SHKALLËVE TË KUALIFIKIMIT TË MËSUESVE
TË SHKOLLAVE ARTISTIKE DEGA:
ART FIGURATIV, KOREOGRAFI, MUZIKË
2016**

1. HYRJE

Aftësia e mësuesve për ta bërë arsimimin e nxënësve, “preokupimin” kryesor të ditës, kërkon përkushtim, përgjegjshmëri dhe standarde të larta në punë dhe sjellje. Mësuesit veprojnë me ndershmëri dhe integritet, kanë njohuri të qëndrueshme përmbajtësore, përdorin dijet dhe aftësitë e tyre, por në të njëjtën kohë përditësojnë njohuritë nëpërmjet vetvlerësimeve të vazhdueshme, krijojnë marrëdhënie pozitive profesionale dhe punojnë me prindërit në interesin më të mirë të nxënësve të tyre.

Programi i zhvillimit profesional për efekt marrjen e kategorive të kualifikimit të mësuesve të shkollave artistike degët: Koreografi, Art figurativ, Muzikë është hartuar nga grupi i punës, i ngritur nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit (IZHA) për t’u ardhur në ndihmë të gjithë mësuesve të shkollave artistike degët: Koreografi, Art figurativ, Muzikë në përgatitjen për testimin kombëtar për marrjen e kategorive të kualifikimit si dhe të gjitha Drejtorive Arsimore Rajonale dhe Zyrave Arsimore ku ndodhen këto tipe shkollash, për të organizuar zhvillimin profesional për të gjithë mësuesit që do të hyjnë në këtë proces.

Programi është hartuar në përgjigje të kërkesave që MAS-i ka vendosur për mësuesit që kualifikohen. Programi është hartuar duke mbajtur parasysh se fushat kryesore në të cilat testohen njohuritë dhe aftësitë e mësuesve janë:

- dokumentet zyrtare¹ të cilat kanë të bëjnë me veprimtarinë e mësimdhënie - nxënies;
- programet përkatëse lëndore;

¹ Dokumentet ligjore, urdhëresat dhe udhëzimet e MAS që zbatohen në shkollë duke u përqendruar në ato të viteve të fundit.

- ✚ aspekte të pedagogjisë;
- ✚ metodologjisë në mësimdhënie-nxënie në përgjithësi dhe të degëve përkatëse: Art pamor, Muzikë dhe Koreografi;
- ✚ aspekte të etikës dhe komunikimit;
- ✚ aspekte të drejtshkrimit të gjuhës shqipe;
- ✚ përmbajtjen shkencore të lëndës sipas programeve lëndore përkatëse.

2. QËLLIMI I PROGRAMIT

Qëllimi i hartimit të programit të zhvillimit profesional të mësuesve për efekt kualifikimi është:

- ❖ të ofrojë një program orientues për t'u ardhur në ndihmë të gjithë mësuesve të lëndës së Muzikës në arsimin parauniversitar për të realizuar veprimtaritë kualifikuese dhe trajnuese, si dhe DAR/ZA-ve, për të organizuar zhvillimin profesional të mësuesve. Në këtë aspekt programi mund të plotësohet nga DAR/ZA-të përkatëse, sipas kushteve dhe mundësive konkrete;
- ❖ të ofrojë një program të detyruar, për mësuesit që këtë vit do të marrin kategoritë e kualifikimit, në mënyrë që ata të realizojnë një përgatitje, për të përballuar me sukses kërkesat që ka testimi kombëtar.

Programi synon që mësuesi:

- të njohë dhe zbatojë legjislacionin arsimor, sidomos në mënyrë të veçantë të risive më të fundit të reformës arsimore;
- të zotërojë kompetencat profesionale të kuadrit mësimdhënës, për të ndikuar drejtpërdrejt në efektivitetin e procesit mësimor, për një mësimdhënie cilësore dhe të suksesshme;
- të demostrojë aftësitë në fushën pedagogjike;
- të tregojë përgjegjshmëri në njohjen e koncepteve bazë dhe ligjësive shkencore të lëndës, si dhe të zbatimit të tyre në praktikë, në përputhje me specifikat e moshës së nxënësve ku ata japin mësim;
- të demostrojë zbatimin e rregullave të etikës dhe komunikimit në punën e tyre në shkollë;
- të zotërojë zbatimin e rregullave drejtshkrimore të gjuhës shqipe, gjatë procesit të mësimdhënie -nxënies.

3. PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Programi është strukturuar sipas fushave kryesore të zhvillimit profesional, të përmendura më sipër. Për të qenë lehtësisht i përdorshëm, programi është paraqitur sipas një formati të caktuar. Për secilën fushë, përcaktohen:

- ✓ kompetencat profesionale si dhe rezultatet e pritshme për realizimin e këtyre kompetencave;
- ✓ literatura përkatëse rekomanduese në funksion të përvetësimit të kompetencave të fushës.

Përshkallëzimi i njohurive dhe aftësive profesionale, të cilat lidhen me kompetencat e secilës fushë të testimit, do ta ndihmojnë mësuesin që të identifikojë çështjet në të cilat duhet të përqendrohet.

FUSHA : DOKUMENTET ZYRTARE	
Kompetenca	Literatura e rekomanduar
Zbatimi me përgjegjshmëri i kërkesave të legjislacionit dhe dokumentacionit shkollor	
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave social kulturore:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • zotëron ligjin për sistemin arsimor parauniversitar dhe dispozitat normative të këtij sistemi; • zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për hartimin dhe zbatimin e kurrikulës shkollore; • zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për personelin e shkollës; • demonstroi zbatimin konkret të udhëzimeve të MAS në funksion të përmirësimit të procesit të mësimdhënie-nxënies; • zbaton etikën profesionale të mësuesit; 	<ul style="list-style-type: none"> • Ligji Nr. 69/2012 për Sistemin Arsimor Parauniversitar në Republikën e Shqipërisë, i ndryshuar. • Urdhri për miratimin e Dispozitave Normative për arsimin parauniversitar (DN), Nr 343, datë 19.08.2013. • Udhëzim Nr. 25, dt. 17.08.2015 për vitin shkollor 2015-2016 në sistemin arsimor parauniversitar. • Korniza kurrikulare, 2014 • Kurrikula bërthamë klasa 6-9, 2014 • Udhëzimi Nr. 44, datë 16.10.2014 “ Për disa shtesa dhe ndryshime në Udhëzimin Nr. 21 datë 23.07.2010 “Për normat e punës mësimore – edukative dhe numrin

- respekton të drejtat dhe liritë e nxënësit;
 - respekton detyrat, të drejtat dhe liritë e mësuesit;
 - zbaton rregulloret dhe udhëzimet për zhvillimin profesional të mësuesit.
- e nxënësve për klasë në institucionet e arsimit parauniversitar”.
 - Udhëzimi “Për zhvillimin e provimeve të maturës shtetërore”, 2016.
 - Udhëzim Nr. 5 datë 25.02.2013 “Për standardet e mësuesit”.
 - Udhëzimi Nr. 26 datë 15.08.2015 “Zhvillimin Profesional të Punonjësve Arsimore”.
 - Udhëzimi “Për kriteret dhe procedurat e kualifikimit të mësuesve”, 2016.
 - Udhëzimi Nr.34, dt.11.09.2015 “Për vlerësimin e nxënësve për kurrikulën me kompetenca, në arsimin bazë”.
 - Udhëzimi Nr.38, datë 06.10.2015 “Për procedurat e lëvizjes paralele, emërimit dhe largimit nga puna të mësuesit në institucionet arsimore publike të sistemit arsimor parauniversitar”.
 - Karta e performancës së shkollës.
 - Standardet e shkollës si qendër komunitare.

FUSHA: KURRIKULA E TË TRI DEGËVE:

KOREOGRAFI, ART FIGURATIV DHE MUZIKË

Kompetenca

Zbatimi në mënyrë efektive i kurrikulës së shkollave artistike

Literatura e rekomanduar

Rezultatet e pritshme

Mësuesi i shkollave social kulturore:

- shpjegon risitë e kurrikulës në degën dhe specialitetin përkatës dhe si zbatohet ajo në
- Korniza kurrikulare 2014.
- Kurrikula e re e shkollave artistike, miratuar nga MASH-i Tiranë,

shkollë;

- shpjegon ndërtimin e strukturës së programeve të kurrikulës së shkollave artistike, për degën që i përket, në përgjithësi dhe përkatësisht të lëndës që jep (rubrikat);
- shpjegon ndryshimin midis objektivave të përgjithshëm të lëndës nga objektivat e përmbajtjes – (për lëndën/specialitetin);
- dallon konceptet kryesore që duhet të përftojë nxënësi nga kurrikula – (për lëndën/specialitetin);
- dallon aftësitë dhe kompetencat që duhet të përftojnë nxënësit përmes programit të lëndës/specialitetit;
- përshkruan hapat e ndjekura për realizimin e arritjeve të nxënësit;
- planifikon mjetet e nevojshme për realizimin e efikas të orës së mësimi, duke dhënë momentet kur i përdor ato;
- vlerëson nxënësit për degën përkatëse sipas nivelit të arritjes, duke i përshkruar ato me terminologjinë e caktuar;
- siguron informacion që demonstroi lidhjen e *specialitetit* në degën përkatëse, me artet e tjera dhe me jetën reale.

20.10.2010 nr.prot. 6771/20.

- Qëllimet e arsimit profesional artistik, shkolla e mesme artistike (sipas degës).
 - Profili profesional artistik i nxënësve në përfundim të arsimit, (sipas degës) shkolla e mesme artistike.
- i. Kërkesat e pranimi të nxënësve në arsimin profesional artistik në degën Art figurativ, Muzikë dhe Koreografi sistemi 3- 4 vjeçar.*
- ii. Kompetencat e përgjithshme profesionale artistike të nxënësve në përfundim të arsimit, degën Art figurativ, Muzikë dhe Koreografi sistemi 3- 4 vjeçar.*
- iii. Kompetencat specifike profesionale artistike të nxënësve në përfundim të arsimit, degën Art figurativ, Muzikë dhe Koreografi sistemi 3- 4 vjeçar.*
- iv. Mundësitë e arsimit të mëtejshëm dhe të punësimit në përfundim të arsimit profesional artistik, degën Art figurativ, Muzikë dhe Koreografi sistemi 3- 4 vjeçar.*
- Plani mësimor, (sipas degës).
 - Udhëzime për planin mësimor, (sipas degës), sistemi 3-4 vjeçar.
 - Udhëzime për procesin mësimor, (sipas degës), sistemi 3-4 vjeçar.
 - Udhëzime për vlerësimin dhe provimet.
 - Të dhëna për “Dëftesën e Pjekurisë” që përfitohet në përfundim të arsimit profesional artistik, (sipas degës),

sistemi 3-4 vjeçar.

- Programet e përgjithshme të lëndëve: *teorike-artistike*.
- Programet e lëndëve: *teorike-praktike-artistike*.
- Programet e lëndës së *specialitetit*.

FUSHA: ASPEKTE TË PEDAGOGJISË, METODOLOGJISË DHE PËRDORIMIT TË TIK NË MËSIMDHËNIE-NXËNIE

Kompetenca I

Zotërimi i njohurive pedagogjike specifike të nevojshme dhe të mjaftueshme për mësimdhënien në shkollat artistike

Literatura e rekomanduar

Rezultatet e pritshme

Mësuesi i shkollave social kulturore:

- demonstron përkushtim, motivim dhe përgjegjësi gjatë punës së tij;
- përshtat punën e tij me zhvillimin *fizik, social, emocional dhe konjitiv* të nxënësve;
- demonstroi respekt, besim dhe objektivitet me nxënësit;
- demonstroi qëndrim pozitiv ndaj *arteve* dhe *specialitetit* që përfaqëson;
- edukon të nxënësit një dëshirën dhe ndaj artit që përfaqëson;
- motivon nxënësit, duke e konsideruar motivimin një nga çelsat e progresit të tyre;
- krijon klimë të përshtatshme, motivuese dhe të kënaqshme për nxënësit;
- punon me prindërit për përmirësimin e progresit të nxënësit.

- Literaturë që ka në fokus aspekte pedagogjike të punës së mësuesit me nxënësit e tij.

Kompetenca II

<p>Përdorimi i metodave dhe strategjive efektive në mësimdhënien e <i>specialitetit/lëndës</i> në shkollat artistike</p>	<p>Literatura e rekomanduar</p>
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave social kulturore:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • zotëron një larmi metodash/strategjish të mësimdhënies efikase në degën ku ai zhvillon specialitetin/lëndën; • planifikon mësimin, bazuar mbi një teknikë apo metodë mësimore; • organizon mësimin bazuar në rezultate të pritshme; • harton një plan ditari sipas një skeme të caktuar, duke dhënë shpjegimet përkatëse; • planifikon mësimin, bazuar mbi një metodë mësimore; • shpjegon teknikat e vlerësimit për specialitetin e tij. 	<ul style="list-style-type: none"> • Literaturë që ka në fokus metodat e mësimdhënies ndërvepruese, me në qendër nxënësin, metodologjinë e mësimdhënies arteve, bazuar në specialitetin/lëndën përkatëse. • Udhëzues dhe materiale mbështetëse që orientojnë për hartimin e: <ul style="list-style-type: none"> - objektivave të orës së mësimin, - përgatitjen e ditarit të mësuesit, - organizimin e orës së mësimin.
<p align="center">Kompetenca III</p>	
<p>Përdorimi i teknologjinë së informacionit dhe komunikimit për të rritur cilësinë e mësimdhënies dhe nxënies, në shkollat artistike</p>	<p>Literatura e rekomanduar</p>
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave social kulturore:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zhvillon materialet apo dokumentet e veta (lëndët teorike artistike), duke përdorur teknologji të përshtatshme si: Power Point dhe Type në Word; • përfshin nxënësit në projekte kurrikulare të specialitetit/ lëndës në degën përkatëse apo në projekte kurrikulare të integruara degët e tjera artistike, të cilat ndërthurren me kërkime, gjetje dhe përdorime materiale nga website. 	<ul style="list-style-type: none"> • Literaturë që ka në fokus përdorimin e programeve kompjuterike me fokus artet (shkrimi i notave, design, photoshop etj).

FUSHA: ASPEKTE TË ETIKËS DHE KOMUNIKIMIT

Zbatimi i rregullave të etikës dhe komunikimit
si elemente të domosdoshme në të gjithë punën e
mësuesit

Literatura

Rezultatet e pritshme

Mësuesi i shkollave social kulturore:

- njeh rregullat e etikës dhe sjelljes që duhen respektuar në marrëdhënie me drejtuesit e institucionit arsimor, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin;
- sillet në përputhje me rregullat e etikës dhe të sjelljes në marrëdhënie me drejtuesit, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin gjatë punës së tij brenda dhe jashtë institucionit arsimor.

- Kodi i Etikës së Mësuesve në Arsimin Parauniversitar Publik dhe Privat, 30.11.2013
- Literaturë dhe materiale burimore që trajtojnë çështje të etikës dhe të komunikimit.

FUSHA: ASPEKTE TË DREJTSHKRIMIT TË GJUHËS SHQIPE

Zbatimi i rregullave të drejtshkrimit të gjuhës
shqipe

Literatura

Rezultatet e pritshme

Mësuesi i shkollave social kulturore:

- njeh rregullat e drejtshkrimit të standardit të gjuhës shqipe;
- demonstron zbatimin e rregullave të drejtshkrimit gjatë veprimtarive në institucionin arsimor.

- Literaturë dhe udhëzues metodikë për përdorimin e rregullave të drejtshkrimit të gjuhës shqipe.

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS

Kompetenca

**Respektimi i rigorozitetit shkencor në
mësimdhënien dega Muzikë**

Literatura e rekomanduar

Rezultatet e pritshme

Mësuesi i shkollave social kulturore dega

Muzikë:

- demonstroi njohuri të sakta dhe të qëndrueshme shkencërisht mbi muzikën dhe zhvillimin e tij.
- shpjegon elementet dhe parimet e muzikës.
- shpjegon ndërtimin e formave të ndryshme muzikore si klasifikimin e orkestrave.
 - *Kompleksi i dhomës*
 - *Banda;*
 - *Orkestrt dhe llojet e tyre*
 - *Format muzikore*
 - *Periudha muzikore*
 - *Minueti*
 - *Rondoja*
 - *Fuga*
 - *Sonata*
 - *Koncerti*
 - *Simfonia*
 - *Opera*
- shpjegon vlerat e muzikës botërore, duke përshkruar karakteristikat e secilës periudhë dhe përfaqësuesit e tyre.
 - *muzika në Mesjetë,*
 - *muzika në Rilindje, përfaqësuesit dhe veprat e tyre,*
 - *muzika në Klasicizëm, përfaqësuesit dhe veprat e tyre,*
 - *muzika Romantike dhe post Romantike,*
 - *përfaqësuesit dhe veprat e tyre.*
- shpjegon vlerat e muzikës shqiptare, duke përshkruar karakteristikat e secilës periudhë dhe përfaqësuesit e tyre.
 - *opera e parë,*
 - *baleti i parë,*
 - *simfonia e parë,*
 - *vepra të tjera të muzikës shqiptare.*
 - *muzika e lehtë dhe moderne: rrymat përfaqësuesit dhe veprat e tyre.*
 - *muzika kosovare, karakteristika, vepra dhe përfaqësues.*

- Teksti i historisë së muzikës për shkollat e mesme të muzikës – vëllimi i parë/dytë, autorë Hamide Stringa ose Spiro Kalemli botim i SHBLSH.
- Tekstet e historisë së muzikës, Botime të SHBU
- Manuali Artet – pjesa e muzikës – Prof. Dr. Fatmir Hysi, botim IKT, 2009.

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS

<p align="center">Kompetenca</p> <p align="center">Respektimi i rigorozitetit shkencor në mësimdhënien dega Art pamor</p>	<p align="center">Literatura e rekomanduar</p>
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave social kulturore dega Art pamor:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • demonstroi njohuri të qëndrueshme dhe të sakta shkencërisht në artin pamor. • shpjegon elementet dhe parimet, duke i evidentuar ato në vepra të ndryshme arti. • shpjegon proceset e realizimit artistik në artin pamor. • shpjegon saktë vlerat e artit botëror dhe përfaqësuesit e tyre. <ul style="list-style-type: none"> - <i>Arti prehistorik, arti në mesopotami, arti egjiptian, arti egje, arti grek, arti romak, kristianizmi i hershëm, arti bizantin, përfaqësuesit dhe veprat e tyre.</i> - <i>Arti islamik, arti kinez, qytetërimet e hershme në Amerikë.</i> - <i>Arti në mesjetë, mesjeta e hershme, arti romanik, arti gotik.</i> - <i>Arti në rilindje, gotiku i vonë, rilindja e pare, rilindja e lartë, manjerizmi, baroku, rokoko.</i> - <i>Neoklasiçizmi, romantiçizmi, realizmi, impresionizmi, postimpresionizmi, avangardat artistike, arti në shekullin XX.</i> • Shpjegon saktë vlerat e artit shqiptar dhe përfaqësuesit e tyre. <ul style="list-style-type: none"> - <i>Arti shqiptar (kultura ilire), arti grek i kolonive (Butrinti, Apolonia, Dyrrahu) mozaikët e lashtë në Shqipëri.</i> - <i>Onufri, arti në Shqipëri- ikonografët e shekullit XVIII.</i> - <i>Arti në Shqipëri- periudha e rilindjes dhe periudha e pavarësisë, realizmi socialist në Shqipëri.</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teksti “Arti i rilindjes dhe i pavarësisë në Shqipëri”, me autor Ferid Hudhri. 2. Teksti “ Historia e artit” Gombrich, që përdoret në Akademinë e Arteve.

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS

<p align="center">Kompetenca</p> <p align="center">Respektimi i rigorozitetit shkencor në mësimdhënien dega Koreografi</p>	<p align="center">Literatura e rekomanduar</p>
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave social kulturore dega Koreografi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • demonstroi njohuri të qëndrueshme dhe të sakta shkencërisht në artin koreografik. • shpjegon elementet dhe parimet e artit koreografik, duke i evidentuar ato në vepra të ndryshme koreografike. • shpjegon proceset e realizimit artistik në një kërcim. • shpjegon saktë vlerat e artit të kërcimit botëror dhe përfaqësuesit e tyre. <p><i>Baleti në Evropë gjatë shek. XVII – XVIII:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - zhvillimi i mëtejshëm i kërcimit, - shkollat dhe koreografët italianë dhe francezë, - tiparet kryesore. <p><i>Epoka e Noverit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Reformat e Zhan Zhak Noveri, - baletet kryesore të Nover. <p><i>Romantizmi dhe tiparet e tij në kërcim:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Botëkuptimi romantik; - Baleti i parë romantik; - Koreografët, kërcimtarët dhe kompozitorët më të njohur të romantizmit. <p><i>Baleti Rus në shek. 20 dhe baletet e para simfonike:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zhvillimi i baletit rus; - “Rilindja” e kërcimit klasik; - Marius Petipa dhe P.I.Çajkovski; - Anterpriza e S.Djagilievit. <p><i>Kërcimi klasik në shek. 20 dhe format kryesore të</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Manuali për mësuesit e arteve, pjesa e kërcimit – botim i IKT, 2009. 2. Historia e Baleti Botëror, Skënder Selimi, maket 1992. 3. Baleti në Shqipëri / Skënder Selimi dhe Spartak Kumbaro, 1992. 4. Transkriptime të valleve të ndryshme: Vallja e Fajes, Napolonit, Librazhdit, Tropojës etj.

tij:

- Kërcimi Klasik në Evropë;
- Kërcimi Klasik në Amerikë;
- Format e baletëve;
- Përfaqësuesit më të njohur.

Lindja e kërcimit modern dhe përfaqësuesit e tij:

- Lindja e kërcimit modern në Amerikë
- Zhvillimi i tij në Evropën Perëndimore;
- Shkollat kryesore;
- Përfaqësuesit.

Baleti në Shqipëri:

- Lindja e baletit në Shqipëri;
- Pedagogët dhe kërcimtarët e parë;
- Krijimi i shkollës dhe trupës profesionale;
- Baletet shqiptare.